

Мана орн-нутг Алдр Октябрьск социалистическ революциин 40-ч джилин бониг уктдж белдвр кеджана. Советск Союзин суч-кблсчирлэ хамдан мана салымг улс Октябрин бонин Байрин бдрт ончта кевар белдвр кедж, кбдлмштэн шин цилвр темдглхмн гиджана.

Советск Союзин Коммунистическ партин XX-ч съездин гууджлгч шиндвр кудадж, 1956-ч джил мана тбрски орн-нутгин селана эдл-ахун куч-кблсчирлэ тарана, хлопкин наатк чигн культур бсклгана тускар ик дилвр кув.

КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмудин Советин дуудврт иигдж келгддг баана: джил ирвас гуир эдлгн бсджэх учрар, тарэ тарлгнд цааранднь чигн тасрхан уга оньган бгхмн. Тер тблад эмиг болн эмн-гирсн газрмуд эдлгнд оньган сулдхл уга бгхмн.

Газр эдлгнэй эрки тбрн-цуг эдл-ахун культурни ургыц икдулх тбр. Тер учрар, мана колхозмуд болн совхозмуд чик кевар агротехническ зокалмуд кудэх збвтэ, газриг гуунар хагылдж, тарлгнэ цаглань харгыулдж тардж, тарана экинэ кутиднь, цаглань чик кемджа-гбарнь суулгэдж, нань чигн агротехническ некрмудинь кудэхмн.

Мана газр тарэ тархд сан, ик ургыц бгхмн. Колхозмуд МТС-д болн совхозмуд газрас ик ургыц авх кергтэ тоот зер-зевар тетгдсн, механизаторск кадрмударн чигн байн, кбдлмшиг гардджах улсн медрлтэ, седвартэ. Колхозмуд болн совхозмудар агроном болн зоотехникуд олн баана.

Северн Кавказин селана эдл-ахун туст кбдлгч улсин советшань мана Ставропольск край иим даалгвэр бийдэн авб: 1957-ч джил колхозмудар болн совхозмудар буудан ургыц нег гектарас 14 центнер авх, эрднь-шишэ—17 центнер, эрднь-шишэ кбк кевар силос кехд—200 центнер ургыц авх.

Государствд урд джил бснэсн 1,6 холван улу мах, ус—1,3 холван болн ноос—33 процент улу орулдж бгхмн. Гахан мах бглгнйг—5 холван, бндг бглгнйг—2 холван икдулхмн.

Хон болгнас колхозмудар—5 килограмм, совхозмудар—5,5 килограмм ноос киргэдж авхмн. Нег Укрэс саадж авх уснь колхозмудар багь гихдэн—2200 килограмм болн совхозмудар—2500 килограмм.

Эн тоотиг кудэх кучн манд баана. Мана колхозмуд, совхозмуд болгнар гаха бордлгь бсгх кергэ, бод мал болн хбднэ харуулгь ясдж, государствд таргн, сан махта мал орулдж бгхмн. Така, галу, нугьс болн индеек бас бсгдж, борддж, государствд шовуна мах орулдж бгх зураг 10—15 процент давулдж кудэх збвтэвдн.

Малин шим-шуус ббдлулдж, икдулдж авхд эрки кергтэ тбр—мал асрлгнэ хот белдлгн, колхоз, совхоз болгн бийсан эврэн хаддж-хурадж авсн бвсарн болн шимтэ силосар тетгх збвтэ. Энуг кудэхд эрднь-шишэ икар тарх збвтэвдн. Эрднь-шишэгар асргдсн мал ус икар бгнэ, саянар таргнэ. Зарм колхозмуд болн совхозмуд эрднь-шишэ тархд ик оньган бгч, сан ургыц авхар седхш. Нургылдж эрднь-шишэ будагнйнь авхар хурана, шимтэ силос кехд амрсар тууг олзлхш.

Малд батта хот-хоолин баз белдхд эрднь-шишэ ик чинртэ болн гол культурнэ мбн. Тер учрар эрднь-шишэ тарлгнд йоста ик оньг чинр бгч зэвтэвдн. Энунэ ик чинринь тоолдж, Западн района 112 номртэ совхоз эн 1957-ч джил 780 гектар газр будагнйнь авхд, 1070 гектар—силост гидж, 1000 гектар кбк кеварнь малд бгхмн гидж эрднь-шишэ тардженэ. Эрднь-шишэ тарлгнд 15 шишлнь туунэ агрегатмуд кбдлв. Эн совхоз эрднь-шишэ тарх зурагн дбрвн хонгин дунд цугтнь тардж дуус. Сеялк халадж эрднь-шишэ тарх улса Башантд семшнар кегддж, сургьмдж бггдв. Эдн кун болгн бийдэн даалггдсн сеялкэн кбдлгдж, йовулдж халадж узв. Эрднь-шишэнэкар эн совхоз дуту уга. Тарлгнйнь квадратно-гнездовой кевар кудэв. Эн совхозас Улгур авч мана колхозмуд болн совхозмуд эрднь-шишэ тарлгнд цуг чидлэн болн оньган бгч, элвгар эрднь-шишэ тарх збвтэ.

1957-ч джилин хавр, олн хальмг амтн ик байрта эвранны газртан ирдж, хаяртэ теегтэн хамг эдл-ахуган икдадж, хон, украин олн болгэдж тбвкнджана. Эн хавр эрт тарх тарлгн дбрвн бдрин эргцд Западн болн Яшалтан райод кудэв.

Западн район 1957-ч джилин негдгч кварталд орн-нутгт орулдж бгх махна, уснэ болн бндгнэ зурагн цагасн бмн кудэв.

Махар болхла зурап—2057 центнер орулдж бгхн орчд 2100 центнер орулдж бгв, тер дотр шовуна мах орулдж бгх зурагн 136 процент кудэв. Усна зурагн 170 процент кудэв, эс гидж орн-нутгт 2015 центнер ус орулдж бгхн ормд 3427 центнер орулдж бгв. Ондг орулдж бгх зурагн—113 процент кудэв.

Алтн болсн мана теегт совхозмуд икар делгрдж, олн болддж бсдж йовна. Эндр бдрт 46 совхоз токтагдсн баана, совхозмуд улм-чигн бсхмн. Эн совхозмуд нургылдж бод мал болн хб бсклгнэ совхозмуд. Хон, укр бас 25 колхозмудин газрар чигн олн мингн болдж бсдж делгрджана.

Сарпинск района хббчир эн джил колхозмудар болн совхозмудар хб бсклгнэй зурагн 20-25 процент давулдж кудэхар баана. Хон болгнас киргэдж авх ноосна кемджэ, 1956-ч джил киргэдж авснас колхозмудар—700 грамм, совхозмудар—800 грамм бсхмн. Октябрьск социалистическ революциин 40-ч джилин бон куртл орн-нутгт мах болн ноос орулдж бглгнэй джилэ зурагн кудэх болв.

Эн района Сарпинск гидг нертэ совхозд Волян Олэтин Бадм ах хббч болдж кбдлжана. Бадм 1520 толгха хб халана. Эн хббдэн увлас нег чигн толгха гару утагвар, сан чинятгар авч гарв. Яшкунла районд „Кировск“ гидг совхозин ах хббчир Теблан Ш. болн Кичка Д. хойр 100 хббнас 125 хургь бсгдж авх, хон болгнас 5,5 килограмм ноос киргэдж авх даалгвэр анхав, Яшалтин района Сталшнэ нертэ колхозин саалы Джаван Бадмин Наташа эвранны шунмгэ үзмджтэ кбдлмшэри олн амтнд үзмдж болдж, хальмг тангчын Советин депутатд сунггдлв. Целинн районд „Родина“ гидг колхозд Муучкан Церн ах хббч болдж сан кевар кбдлдж баана. Элетин „Бурагинск“ гидг совхозд ах хббч Шуургчын Баклан кбдлжана. Эн Баклан 439 хббнас 563 хургь авч, эс гидж зун хббнас 128 хургь авгдсн болдж гарв. Иигдж үнн седклэн тавдж кбдлдж йовх амтн мана газрт дала.

Малд йовх эн мана малчир, хббчир, эвранны газр-усан сан кевар меднэ. Мал халадж-хархд болн малас тбл авлгвар болхла ик медрлтэ. Овсна идгтэ-гнйнь хаядж малан харгылдж, цагтнь усинь бгч, үзмджтэ, саяхн торгн нооста хббдэн бсгджана.

Иигдж, чидлэн арылл уга кбдлдж, мана тангчч Советск Союзин альк чигн нутглань эдл болдж йовтха гидж хальмг газртан турун болдж ирсн амтн 1957-ч джилин байрта хаврин цагла кбдлжачана.